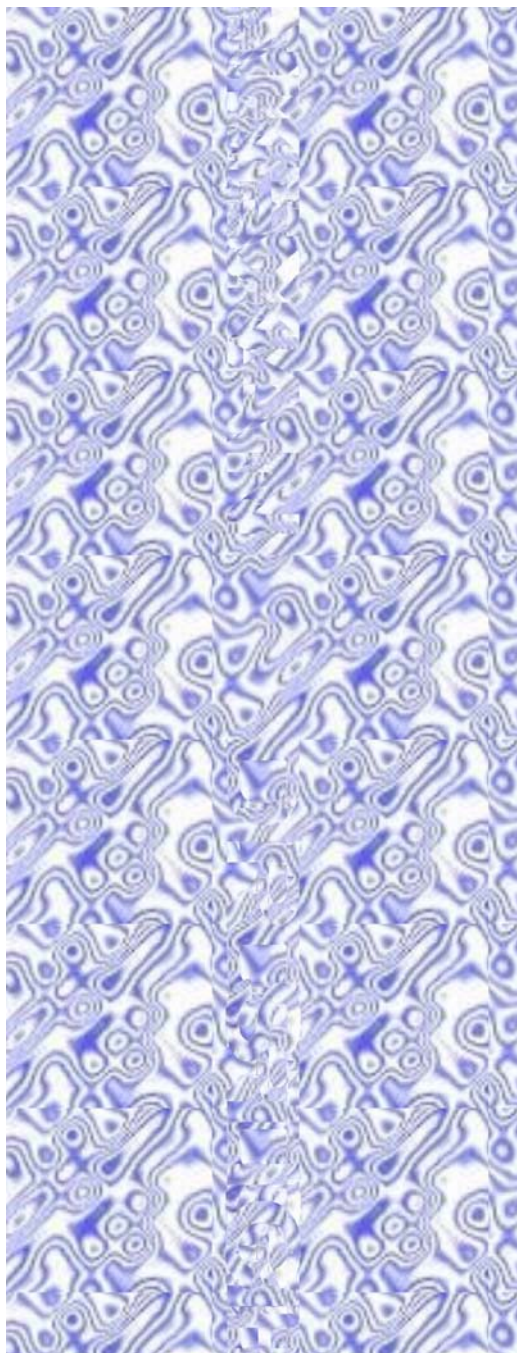
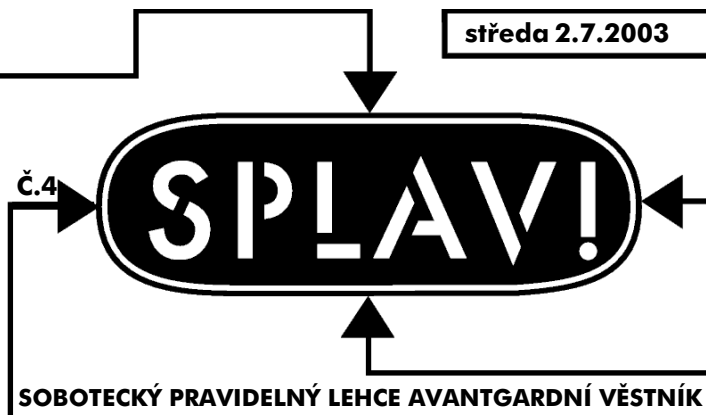

Stereogram

radí Jan ROLNÍK

Vezmi papír a zapomeň, že na něm možná něco je. Zahleď se hloubavým pohledem vstříc své růžové budoucnosti. Pod úhlem devadesáti stupňů proti směru hodinových ručiček nenápadně podsuň stereogram svému zraku, jako by se nechumelilo. Vyřkni zaklínadlo. Zří neviditelné.

Co bych tak chtěl. . .

bledá závist Jana CHROMÉHO

Tak zvolna, tak smutně, tak sám a sám
svou loďku dál Sobotkou sunu.
Jen jediné přání já teď mám,
na tureckém usednout trůnu.

Chtěl bych být tureckým sultánem,
sultánem s hlasem mocným.
Chtěl bych být jediným pánem,
pánem, jenž je tak božským.

Svůj harém ten bůh totiž vlastní
a říká mu recitační dílna.
Nejhezčí ženy jsou mu tam vlastní
a pouta jejich velice silná.

Ó chtěl bych být Liborem Vackem,
ten pěstuje tak krásné květy. . .
Chtěl bych být takovým rackem
a ženám do úst vkládati věty.

O dokumentu

úvodník Josefa ŠLERKY

Tak jsme měli dneska v redakci filmaře, paní Hrdličková. Měli s sebou kameru, mikrofon, na stojánku světlo a spoustu otázek. Jak že prý Splav! vznikl, jak že se žije ve Splav!u, jaký že to všechno má, případně nemá smysl, proč to děláme a co se nám líbí a co se nám nelíbí, zkrátka byli to filmoví dokumentaristé. Když skončili, optal jsem se jich, co že to vlastně točí. Dozvěděl jsem se, že propagační dokument o Šrámkově Sobotce. Pro koho je určený? Pro katedry bohemistiky na filosofických fakultách a pro fakulty pedagogické. Inu záměr jistě dobrý, říkal jsem si pro sebe a uvnitř mne se spustil vnitřní dialog: Propagační dokument? Co bude propagovat? Sobotku! Fajn. A proč ji bude propagovat? No to je jasné, bude propagovat tuhle místy prima akci, aby sem přijeli další lidi. Super, říkal jsem si, jen ať přijedou. Bude to nádhera sedět na náměstí, popíjet pivo, kouřit cigára, v ruce držet Šrámkův Splav a těšit se na další představení. Přemítat o ranní přednášce. Kolem mne budou utíkat nadšení studenti z jednoho představení na druhé. A komu se nebude chtít, zajde si do Šrámkova domu na poslech nějaké té hry nebo na Šolcárnu, kde smočí ret v dobrém vínku a zúčastní se ně-

jakého rozborového semináře. Prostě paráda. Jenže mi začalo být jasné, že tohoto se jen tak nedočkám. Proč?

No především, když přijede víc lidí, nebude je kde ubytovat. Připadá vám to normální? Pokud ano, pak vám myšlenka propagačního dokumentu musí přijít poněkud donkichotská. Přijde vám divné, že není kde lidi ubytovat? No tak schválně. Kam? Říkáte do školy? Do tělocvičny? Ale ale, tak to by nešlo: tělocvična má speciální podlahu, na kterou smíte vstoupit jen se speciální obuví, ha! Máte speciální obuv? A mají ji vaše batohy, spacáky a žracáky? Tak vidíte! Nenecháte se odradit a slyším od vás: co sokolovna? Jo, taky jsem si říkal, že Sokol je věcí národní a že tělo podporuje jen proto, aby udrželo v sobě silného a sebevědomého ducha národního. Jenže sokolové v Sobotce nějak nemají rádi ducha jakéhokoli, dokonce ani ducha Šrámkova. A poesie, literatura a jazyk národní je nějak moc nebere, zdá se.

Ale i kdyby se snad podařilo ubytovat nově příchozí, co jim pak nabídnout, aby si mohli vybrat? Zdůrazňuji: aby si mohli vybrat? Protože dokonce i učitelé ve školách jsou od září bez osnov a mohou si vybrat, jak přistoupí k probírané látce. Jenom my pořád lamentujeme nad tím, že když bude programu více, nedej bože když se nějaké programy budou krýt, tak je to nepřístojné, ba přímo nemožné. A já se ptám – proč? Proč nemůže běžet vedle sebe divadlo a filmový klub? Vždyť jsme svobodné bytosti, které si mohou vybrat. Možná, že právě okamžik, kdy si budu vybírat mezi dvěma možnostmi, vzbudí ve mně požadavek kvality nad kvantitou známých jmen, na která člověk jde, protože stejně nemá jinou možnost.

Inu, představivost mám velikou. Tak tedy: sokolové i škola vyjdou Sobotce vstříc. Zpočátku možná jen tím, že přestanou svoje prostory festivalu pronajímat a začnou je bezplatně půjčovat. Dále pak program bude alternativní, spořitelna i divadlo, zahrada Šrámkova domu i prostor u Parmiggianiho budou plné akcí a člověk bude s příjemným pocitem procházet městem lásky, mládí a poesie. Možná se dokonce dočkáme i pěti představení a literární dílny autorského psaní pro začínající literáty. Ba co víc, v dílnách nebude deset frekventantů na jednoho lektora, ale pět, protože se podaří sehnat peníze na větší počet brusičů správné výslovnosti, významotvorné intonace a recitátorského gesta.

Krásná představa, co? A ten dokument je ta pravá třeshinka na dortu. Jenom ten dort chybí. Protože všechny problémy, které jsem vyjmenoval, se tu řeší celá ta léta, co na Sobotku jezdím. Sobotka je festival, který má bohatou tradici, zvučné jméno a dnes již veliké ambice. Bohužel má také nedostatek představivosti, absenci důvěry ve svobodu jedince a obrovský nedostatek rukou, které by se přiložily k dílu. Nebo ne?

Redakce:

Martin ČERMÁK, Ondřej ČERNOŠ, Hubert HESOUN, Tomáš HORYNA, Jan CHROMÝ, Jiří JANUŠKA, Radim KUČERA, Michaela OTTEROVÁ, Jan ROLNÍK, Filip SMO-LÍK, Jan SMOLKA, Blanka SOBOTKOVÁ, Josef ŠLERKA, Zuzana ŠTEFKOVÁ, Arnošt ŠTĚDRÝ, Veronika TUPÁ

Splav! vychází za přispění těchto institucí: Studentská rada Studentského fondu FFUK a nadace Vize 97 Dagmar a Václava Havlových.

Sazba byla provedena programem T_EX.

Kam zítra?

Jídelníček

Snídaně: paštika, máslo, sýr, rohlík, ovocný čaj

Oběd: balíček na váš výlet

Večeře: bramborové knedlíky plněné uzeným masem, zeli

Program

Během dne výlety účastníků festivalu

15.00 Městské divadlo: Filmový klub: Hodiny, režie: Stephen Daldry, 2002, hrají: Meryl Streep, Nicole Kidman, Julianne Moore

15.00 Zahrada Šrámkova domu: Diskusní klub

19.30 Sál spořitelny: François Villon: Všechno jen do putyk a ženským, účinkuje Viola Praha

22.00 Městské divadlo: Filmový klub: Kdo se bojí Virginie Woolfové

.....

se loučí s Prahou. Olej Mikuláše Medka se neprodal. Irové patrně nekoupí milovické letiště. V Alžírsku spadl letoun mezi domy, dvánáct mrtvých. Třiadvacet mrtvých na českých silnicích za uplynulý víkend. Třicet mrtvých při výbuchu skladu munice v Iráku. Marion Jonesová porodila syna. Česká družice Mimosa letí do vesmíru. Lučanské hvozdry patřily Kynčlovi. Agassi vypadl z Wimbledonu. Votroubek opět neprohrál. Rigo byl odsouzen na deset let do vězení. Srba dostal u soudu osm let. Učitelka vysoudila ve Štrasburku na státu půl milionu. Školáci se opjeli až do nemoty.

Diskusní klub

Zveme vás k účasti na festivalovém diskusním klubu v 15:00.

Z včerejšího diskusního klubu

byla dílna, jela jsem do Prahy na závod. No a vyhrála jsem. Jako ostatně pokaždé. No a za týden jedu do Barcelony. Popátý. Za gratulace předem děkuju. Květiny noste na koupaliště, bonbony Ferrero rocher za dveře pokoje číslo 11.

Kritika kritika

polemika Ivany MYŠKOVÉ

aneb blahopřání panu Horynovi

Jsem člověk mírumilovný, povahy nekonfliktní. Podaří-li se někomu pobouřit mě, jde o úkaz vzácný přinejmenším tak, jako je vzácné vidět medvěda s pavím ocasem. Tehdy se na mě chodí dívat lidé z širokodalekého okolí. Včera se to podařilo Mgr. Tomáši Horynovi a já mu k tomu blahopřeji.

Žasla jsem nad jeho recenzí nikoli obdivně. Jen potvrzovala obvyklé rozpaky recenzenta nad, podle mého soudu, vynikajícím představením. Není-li výhrad vztahujících se k podstatě, vrháme se na marginálie... Tak zaplníme celou stránku a recenze je hotova. Panu Horynovi se zkrátka něco zdálo, a tak to všechno napsal. Já mám také ráda sny, pane Horyno, ale píšu o nich v beletrii.

Co se vám zdálo a na co jste zapomněl: Zdálo se vám, že celé představení bylo šito horkou jehlou, ale nevěděli jste, že již v září minulého roku bylo v těžce podobě k vidění v Balbínově poetické hospůdce. Tudíž se nejednalo ani o proslulý „kofránkovský patvar“, ale o do kompaktního tvaru dávno sešité Vysockého písně a úryvky z prózy Román o holkách, který by se snad dal nazvat recitálem. A ty švy držely, pane Horyno. Právě dramaturgie byla jedním z komponentů, které jsem obdivovala nejvíce. Opravdu jste si nevšiml vzájemnosti textu a písní? Jak píseň dokreslila a dobarvila text a text dokreslil a dobarvil píseň? Básnické prostředky písní v próze náhle našly svou smyslově hmatatelnou „skutkovou podstatu“. Roviny básnického textu se proplétaly s odlišnými rovinami textu prozaického. A to je situace nepochybně dramatická. A právě tato dramatická – přímo v textu, přímo v písní a navzájem mezi nimi, je to, o co se pořád (snad recitál) Román o holkách dbale a promyšleně opírá. Pokud mám mluvit za sebe (což jste už v úvodu své recenze porušil a bezostyšně mluvil za publikum – vsugeroval mu rozpaky nad temnou baladičností, které jsem kupříkladu já vůbec nepociťovala), jevištní nedramatická ve smyslu malé spolupráce obou interpretů mi zážitek nerušila.

Co se zdá mně: Mně se zdá, pane Horyno, že jste očekával něco jiného, než jste posléze viděl, z čehož vaše okrajové výhrady nejspíš plynou. Ale není právě mnohost interpretace uměleckého díla tím nejcennějším?

Události dne

zprávy Ing. Jana SMOLKY

Zemřela Katharine Hepburn. Zloději u Máchova jezera ukradli čtyři kola a vykradli jeden stan. Izrael se po dvou letech stahuje z Gazy. V Hradci Králové vyhořela restaurace Pepa. Škromacha rozčilil Marešův ohňostroj. Padrnos a Andrlé jedou Tour. Hongkong se chce vzepřít Pekingu. Citron se skrývá a bojí se o život. Ramiro Cibrián

Kam dnes?

Jídelníček

Snídaně: selské koláče, čaj se sirupem

Polévka: polévka krupicová s vejcem, ovocný nápoj

Oběd: svíčková na smetaně, knedlík

Večeře: těstovinový salát s kuřecím masem a zeleninou, čaj

Program

9.00 Sál spořitelny: Český poststrukturalismus 60. let, Mgr. Petr Šrámek

11.00 Sál spořitelny: Prezentace nakladatelství Albatros, beseda s Jiřím Žáčkem a Jiřím Fixlem

15.00 Zahrada Šrámkova domu: Diskusní klub

16.30 Šolcův statek: Vzpomínka na V. Černého, vzpomíná PhDr. Helena Kupcová

19.30 Sál sokolovny: Divadlo T.E.J.P. - Edisóni

22.00 Městské divadlo: Filmový klub: Haprdáns aneb Hamlet, princ dánský ve zkratce, záznam divadelního představení, divadelní režie: Ivan Vyskočil, 1988

Hermeneutika ve spořitelně

zpráva Josefa ŠLERKY

Včera proběhla v sále sobotecké spořitelny přednáška dr. Josefa Vojvodíka z pražské filosofické fakulty. Přednášející působí na katedře české literatury, kde vede mimo jiné i seminář literární hermeneutiky. Ta byla ostatně i tématem jeho proslovu. V něm na ploše necelé hodiny přiblížil stručně posluchačům dějiny hermeneutiky a jejího vlivu v Čechách a naznačil její současné přesahy směrem k tělesnosti. Vzhledem k tomu, že čtyřstránkový výtah přednášky zítra vyjde v našem časopise, bylo by zbytečné ji nyní přibližovat. Zaměřím se proto na několik drobností, které mne zaujaly.

Především to byl samotný projev mluvčího. Dr. Vojvodík prošel vysokým školstvím německým a na kultivovanosti jeho projevu to bylo znát. Jednalo se o jeden z nejzajímavějších rétorických výkonů, které se v Sobotce za několik posledních let udály. Oblouk se klenul mezi dvěma odkazy k dílu F. Nietzscheho. Přednášející prokládal jednotlivá přiblížení hermeneutických principů exkurzy k české literární teorii i k české literatuře, čímž odlehčoval teoretickou náročnost a dával v pravidelných intervalech vydechnout všem přítomným. Při odpovědích na otázky posluchačů bylo vidět, že přednášející se snaží pochopit i některé méně přesně formulované otázky. Ostatně ti, kteří nebyli zcela uspokojeni vesvých potřebách

dobrat se jádra pudla, navštívili odpoledne diskusní klub, kde debata s dr. Vojvodíkem volně pokračovala.

Zdá se mi, že kromě hodnoty informační a rétorické znamenala přednáška i pomoc frekventantům dílen, zvláště v momentech, kdy přišla řeč na problém rozumění a přeložitelnosti poesie, protože vlastně všechny obtíže překladu s úskalím zachování víceznačnosti, rytmu a podobně platí pro jakoukoli jinou interpretaci, včetně interpretace v mateřském jazyce a nahlas. Zvláštní pozornost si v tomto kontextu zaslouží i hermeneutický přístup k tělesnosti. Vždyť je-li gesto zárodečná řeč, pak recitace je zárodečné divadlo. Možná že pro některé recitátory otevřelo toto pojetí cestu k „vizuální“ složce přednesu.

Základní hermeneutický opus, Gadamerova Pravda a metoda, zůstává stále nepřeložen (Poláci i Rusové již překlad mají!), podobně jako díla Schleiermacherova, Bultmanova či díla Gadamerových žáků. Podobně bídne je na tom i tzv. vitalismus či chcete-li filosofie života, do níž bývá řazen i další z duchovních otců hermeneutiky W. Dilthey. V tomto případě nás předstihli i slovenští kolegové. Bylo by možná zajímavé položit si otázku proč. Hermeneutika v Čechách má doposud tvrdý chlebiček, ale v souvislosti s převládající kritikou strukturalistického přístupu v literární vědě jí lze u nás prorokovat ještě velkou budoucnost. V prostředí západoevropských univerzit je ovšem již za svým zenitem. Terčem kritiky se stává její důraz na celistvost rozumění světu, citlivost k individualitě a jedinečnosti a konec konců i určitá vůle k pravdě. To lze pocítovat jako určité reziduum romantismu. Ale ostatně proč nebyt romantikem ducha? Stále je to lepší než být obchodníkem pravd.

Ivona Březinová ostošest

zpráva Ing. Jana SMLOKY

Je zvláštností letošního ročníku, že diváci bývají překvapováni více či méně dopředu hlášenými změnami v programu. Včera se odehrála změna i v prezentaci nakladatelství. Změna nevíтанá a nečekaná. V programu stojí „Prezentace nakladatelství Amulet“. Z celé prezentace však zbyl jediný smutný a krátký bod. Paní Jana Růžičková místo edičního plánu nakladatelství oznámila jednoduchý fakt, který tuto zprávu zčásti mění na další nekrolog. Včerejším dnem nakladatelství vstoupilo do likvidace.

Důvod? Zahraniční majitel už nehodlá podnikat na území České republiky. Proč, to těžko říct. Možná jsou jinde lepší podnikatelské podmínky. Možná prostě knížky pro děti nevynášejí. Čeští dětští čtenáři tak ovšem v každém případě přicházejí o další nakladatelství.

Náplastí může snad být fakt, že v srpnu bude v Praze, v Jungmannově ulici na místě bývalého Domu sportu, otevřen Ostrov dětí. Půjde o centrum, které bude věnováno výhradně dětem. Jeho součástí bude i největší specializované knihkupectví s literaturou pro děti a mládež a divadélko. Konečně se tak dočkají náhrady zaniklé scény Albatros a Sluníčko.

Zbývajících část prezentace naštěstí dala zapomenout na pochmurnou náladu úvodu. Druhá část, beseda se spisovatelkou Ivonou Březinovou, se odehrála už zcela podle plánu.

tit oči; taková divná melancholická zamilovanost. Stejný výraz prý mám i já před odjezdem do Sobotky. Naštěstí nemusím ani přednášet či jet tak daleko, pouze si užívám poesie, divadla a literatury.

A stejně zastřený pohled do soboteckých uliček a hospůdek má Hanka Kofránková. A když se jí ty oči rozevrou, jako oči oktávanky po prvním polibku či po použití durmanu, tuším, že připravuje nějakou literární či rozhlasovou lahůdku. Opět jsem se dnes nemýlil. Naladěn návštěvou u vynikajícího řezbáře v Nepřívěci, pana Ivana „Dědka“ Šmída, říká si umělecký drvoštep a má to umělecky i lidsky docela dobře srovnané, šel jsem si programově „umýt uši“. Přiznávám, že L. Aškenazy mě léta přitahuje svým Vajíčkem. Kdo by neznal recesní telefon, válku, koncentrák, studentskou lásku, návraty, ztráty. H. Kofránková s panem konzultantem Hrašem představují od 17.00 ve Šrámkově domě to, čemu se říká umění slova, perfektní rozhlasová režie a geniální herecké obsazení. Ano, hra z roku 1964 – Bylo to na váš účet. . . v dramaturgii Jaroslavy Strejčkové opět umocnila ne na druhou, ale snad na desátou (neznám větší stupnici) krásné sobotecké odpoledne. Povídka Vajíčko je tušena, ale jemným předivem dalších příběhů převedena do bilance života čtyřicátníka. K. Höger, V. Brabec, J. Drbohlavová, V. Tauf, M. Vášová, J. Adamová, R. Hrušínský v režii Jiřího Horčíčky dostávají za tuto rozhlasovou hru cenu Prix Italia 1965. A H. Kofránková by mohla dostat cenu za dobrý nápad představit tuto nestárnoucí klasiku. Oči nás všech byly chvillemi „plakánkové“ či jak říká klasik – „smích skrze slzy“.

Tak nějak mi bylo při poslechu moc hezky, uvědomil jsem si důležitost kvalitního rozhlasu a musel jsem vám to říct.

A chvála Splav!u, že teče celý den a noc. Chvála Šrámkově Sobotce, že je. My, co sem jezdíme dále a mluvíme spolu, víme, o čem je řeč. . .

Trápím se, trápím, že to neumím říct lépe.

A redakce se trápí, že tak škrabete – pozn. red.

Pošlu pohled

Ivana Špekoun MYŠKOVÁ

Nedá se nic dělat, musím redakci pochválit. Těší mě, že redaktori, respektive Ing. Smolka, nezviditelňují pouze umělecké úspěchy frekventantů dílen, nýbrž i ty neumělecké, v mém případě sportovní.

Plavat jsem začala už jako zárodek. Jen jsem ze sebe sklepala poslední kapky plodové vody, už jsem se cachtala ve vaně, jen co vylili vaničku, šup do bazénku. A z něj do potoka a z něj do řeky a z ní do rybníka a z něj do oceánu a pak už nebylo kam, tak zas zpátky do moře a z něj do jezera a z něj do rybníka a z něj do řeky a z ní do potoka a z něj do bazény a z něj do vany, protože jsem byla špinavá jako prase (hermeneutik).

A pak závody. Samý závody. Pondělí – úterý – závod – čtvrtek – pátek – sobota – neděle – závod – úterý – středa – čtvrtek – závod – sobota – závod – pondělí – úterý – středa – závod – pátek – závod – neděle – pondělí – závod – středa – závod – pátek – závod – neděle – závod – závod – závod – závod – závod – závod – neděle. . . A tak pořád dokola, do čtvrtce, do elipsy, do lichoběžníku a tak dokola.

A pak jsem si zamilovala celý ten kouzelný svět literatury a mezi závody recitovala. A mezi recitováním závodila. A jelikož včera ne-

prožívám dobrý týden života. Tak nějak to bylo, s poznámkou, ve které také panuje obecná shoda: k takové náladě patří i sklenka dobrého pití. Konsensus ve věcech obecných se však nepřenášel do neméně důležitých konkrétností. Za pět let se Splav! s festivalem poznaly důkladně. Časopis už nezná jen sebe. Ctí knihovníky, studenty a učitele, kteří v době osobního volna, bez náležitosti uznání (a mnohdy k údivu svých pohodlných kolegů) rozšiřují své poznání. Lidé z redakčního kruhu přijali odpovědnost organizační práce, nahlédli místní možnosti, bulletin nabyl festivalovosti. Dnes na místě anonymních článků vycházejí podepsané a jasně vymezené útvary.

Kolektiv redakce Splav!u, s okolnostmi festivalu již slušně obeznámený a svými názory a svou prací ho formující, by měl předložit celistvou představu, o čem že Sobotka vlastně je (a bude). Festival je i jeho, promyšlenou představu určitě má. Odkazují zde neskromně na svůj dva roky starý článek o Šrámkově Sobotce z loňského Splavu č. 2, na který je možné navazovat. Nemohu totiž například souhlasit s tvrzením, že přednášky jsou třešničkou na dortu. Vidím je jako konstituční osu tématu daného ročníku. A spolu s pedagogickou dílnou přednesu jsou základem pro zapojení do systému kariérního růstu, pro příliv aktivního publika, pro ředitelský příspěvek na účast, pro ministerský grant... Samozřejmě je třeba zkoumat další podněty. Splav! funguje a gratuluji mu k výročí. Naplnil se čas k předložení splaváckého manifestu Šrámkovy Sobotky.

Ještě k ÚstaFu

Pavel MICHELE

Mám pocit, že doprovodný kulturní program nás může i poučit: vymezujeme se vůči tomu, s čím nesouhlasíme, a naopak se můžeme najít, ztotožnit. Mnoho z nás vnímalo pražskou crazy inscenaci jako nešťastnou, voiceband sklídl potlesk jako uznání. Mám možnost sledovat ÚstaF déle, mnohokrát jsem přihlížel diskusi o tom, co je a co není voiceband. Buď mimochodem nebo vůbec (ne)zaznělo, že E. F. Burian tento Frejkův přínos vědomě postavil proti tradiční recitátorské praxi. Říkám si, že se mnozí z vás (nás) pachtí nad textem, převtělují se v něj, aby jej mohli sdělit, a přes všechnu tu potivou dřinu vyvolají u diváka (posluchače) pocit (skvěle odvedené) konvence. Proto bych si přál, aby voiceband (a nejen on) nebyl pouhou kulturní vložkou, ale inspirativním představením. Není proti čemu bojovat, lze jen získat. Lidé, bděte.

Chvála Splav!u aneb „Bylo to na váš účet. . .“

Mgr. Jiří HLOBIL

Můj soused v plzeňském činžáku má nádhernou vlastnost. Je to lékař – profík ve svém oboru, a když odjíždí přednášet do Francie (párkrát mě vzal s sebou), týden před odjezdem mu začnou svi-

Ivona Březinová, jedna z nejpilnějších spisovatelek pro děti a mládež od předškoláků až po teenagery, patří k těm činorodým autorům, kteří za svými čtenáři zajíždějí na časté besedy. Jak se svěčila, včerejší beseda byla už stošestá.

Ať už jde o literaturu pro nejmenší (*Panáček Paneláček*), školáky (*Zlatou stuhou* oceněná a na cenu Magnesia litera nominovaná *Začarovaná třída*) nebo mládež (*Holky na vodítku*), setkávají se její tituly vždy s velkým ohlasem. O to větší škoda, že plánovaná reedice *Zrcadla pro Markétu* v Amuletu se neuskuteční.

Holky na vodítku.

Spíše než konkrétním dílům se autorka věnovala podmínkám své tvorby a vzpomínkám na své začátky. Beseda se tak částečně překrývala s loňským uvedením první části cyklu *Holky na vodítku*, ovšem posluchači se dozvěděli i řadu příhod a zajímavostí ze spisovatelčina profesionálního života. Debata se v závěru stočila spíše na problematiku závislosti, drog a prevence než literatury, ale i tak jistě byla pro řadu posluchaček z řad učitelek a knihovnic velice zajímavá.

Vzhledem ke své tvůrčí aktivitě jistě Ivona Březinová není na Šrámkově Sobotce naposled. Už nyní můžeme být zvědaví, s čím se představí příště.

Divoká Korea

zpráva Radima KUČERY

Odpolední setkání, které neslo název „Deník korejské cestovatelky aneb Život knihovnice na druhé straně polokoule“, provázelo hned několik výrazných změn: jednak se z podnebných důvodů neuskutečnilo na zahradě Šrámkova domu, ale v městské knihovně, která nebyla na nápor setkáníchtivých (nejen) knihovnic zcela připravena, navíc také z ohlášené dvojice Veronika a Lukáš Vildmanovi dorazila jen její něžnější polovina. Navíc, jakkoliv název něco takového předdeslal, tak „život knihovnice“ v povídání Veroniky Vildmanové měl úlohu skutečně pouze symbolickou. Tím se ovšem dá soupis změn uzavřít s tím, že kdyby program proběhl na prosluněné šrámkovské zahradě, bylo by to celkově plus, protože živé a zajímavé vyprávění o Koreji a Korejcích, které bylo od samého

začátku podporováno dotazy přítomného publika (odměňovaného cukrovými pamlsky) bylo zajímavé a přístupné možná právě absencí popisu knihovnického drilu, praktikovaného v Jižní Koreji.

Aňong hasejó.

Na závěr tohoto malého ohlédnutí si dovolím připomenout základní frázi korejské konverzace:

Aňong hasejó. („Buďte v pokoji“, čteno foneticky, ekvivalent „Dobrý den.“)

Né. („Ano.“, čteno foneticky, vyslovováno s mečivým, takřka pražským protažením.)

Šlapeto, šlape to, šlapeto, šla pe to, šla, to.

recenze Jana ROLNÍKA

ÚstaF z Brna přijel do Sobotky a ukázal nám, co taky jde dělat se slovy. A bylo to dobré.

V podloží leží rytmus. Byla tu námitka, že voiceband má být melodický, a tady je tónů málo a jsou nespojitě. To je podle mě trochu ignorantská výtku. Melodie je v hudbě, která je dnes nejživější, na ústupu před zvukovým prostorem. Mluvím o hudbě, protože mluvím o voicebandu, protože hudebnost je nejvýraznějším rysem všech „skladeb“, které jsme slyšeli. Fonémy dětských říkaček nebo básní před námi ÚstaF rozložil a opakováním z nich tvořil tepoucí celek daného textu, který tak přestal být textem. Jistě bylo zajímavé sledovat, jak se slova rozpadají a jejich části se vážou v neznámé novotvary. Úplná alchymie. Pro mě však bylo důležitější soustředit se na celou zvukovou texturu dané „skladby“: jak se z toho *co* říkáme, když chceme něco říct, stává rytmizovaná struktura *zvuku*, která funguje stejně silně (protože esteticky i fyziologicky) jako současná taneční elektronická hudba. To všechno hlasem a ze slov.

Nejzajímavější na tom všem bylo, že slova svůj význam neztrácela úplně. Naopak, významy slov či vět byly neustále přítomné. Ať už ve stylizaci celé věci (Zrada, Anča, Zvon), nebo ve fragmentech, které na sebe narážely a slučovaly se, souzněly nebo kontrastovaly. Řekl bych klidně „hudba významů“, „tanec označovaných“.

Dále si laskavě opravte větu začínající slovy „Výhodou slovníku je, že...“ na:

Slovník obsahuje i některé termíny, které ještě nejsou uvedeny v jiných slovnících.

Za vzniklá nedorozumění se hluboce omlouváme jak PaedDr. Lederbuchové, tak nakladatelství H&H a našim čtenářům.

Sebekritika

máslo na hlavě Jana CHROMÉHO

Prosím za odpuštění, Vás, milé brusy českého jazyka. Odpusťte prostému člověku, jenž tolikrát chyboval, jenž v noci z 30. června na 1. července chyboval neodpustitelně. Já, prostinký Chromý, korektor, přehlédl jsem několikero prohřešků proti spisovnému jazyku. Tímto se omlouvám.

Upozornění

redakce

Upozorňujeme všechny účastníky festivalu, že mají poslední možnost odevzdat tajenku křížovky členům redakce Splav!u. Slosování proběhne za účasti notáře Jana Smolky v nočních hodinách, vylosovaný(i) výherce(i) bude(ou) uveden(i) ve čtvrtěčném čísle Splav!u.

Občanské sdružení Šrámkova Sobotka

PaedDr. Marie SEKEROVÁ

OS ŠS vzniklo na podporu festivalu. Roční členský příspěvek činí 50 Kč. Zájemci, vezměte si přihlášku na nástěnce v jídelně a přihlaste se u M. Sekerové.

O čem to vlastně je?

úhel pohledu Mgr. Jana BÍLKA

Splav!, sobotecký pravidelný lehce avantgardní věstník!, se v článku pana kolegy Rolníka na straně pět druhého letošního čísla pěkně ptá, „o čem ta Sobotka vlastně je?“ Otázka se nevztahuje k programu jednoho konkrétního ročníku, ale k festivalu obecně. Nepokládá si časopis, jubilující pátým ročníkem, tuto základní otázku s mírným zpožděním? Ono lze dělat festivalový zpravodaj k akci, o které nemám jasno? Jsem překvapen. Definování Šrámkovy Sobotky bych určitě považoval za předpoklad činnosti.

Samozřejmě, Splav! určité představy měl a má. Před pěti lety jsem slyšel o místě, kde je příjemně a kde se cítím dobře, které má genius loci a kde se setkávám s přátelskými lidmi. Víím, že s nimi

čení do PLATHOVÝCH a MORGENSTERNŮ, do sebe a do cizích, spočinuli v mateřské školce, znovu a opět se rodili a rodili a rodili. . . Z potu a chťice. My Vyrosteme.

Na přání redakce „zpásmovaná“ básnická výpověď.

Třešeň z dílny Věry Slunéčkové

Jak je to zvláštní! Když jsme byli venku (sálalo slunce), bylo „to“ uvnitř, a teď jsme byli uvnitř (pršelo) a „to“ bylo venku, přesněji pozvolna ven lezlo. Naše imaginace rostla do velikanananášských rozměrů a stávala se odvážnější a odvážnější – „Ty lidi se na vás těšej a strašně je zajímá, co jim teď řeknete,“ Věra povzbuzuje běhy divoké fantazie. „... má měkké sandály,“ recituje Denis. „Odlehči to, uvolni se,“ nabádá Věrka. „Pošli i sandály dechem...“ A Denis se vyzouvá. Ne, ještě nejsme u konce se svou prací. . .

Smyčka se stahuje!

V předešlém čísle Splav!u jsem svou strhující investigativní reportáž přerušil právě v momentu, kdy došlo k dramatickému rozdělení dílny Jiřiny Lhotské.

Abych mohl čtenáři předložit další zprávy ze vzrušujícího světa umělecké recitace, byl jsem nucen vypravit se do nebezpečného prostředí školní jídelny. Zde jsem se s nasazením života, mezi zá-ludně nastavenými stoly a kopečky rizota, od večerčících frekventan-tek pokusil získat informace o průběhu dnešní dílny.

„Ježišmarjá, mě se neptej,“ prozradila mi zdroj, blízká várnici na čaj, která si nepřála být jmenována. O něco sdělnější byla Pavla s Lenkou, které uvedly, že dnes se vše pravděpodobně točilo okolo „hry se slovy a pauzy“.

To se již začaly zřetelněji rýsovat události uplynulých hodin. Slova frekventantky Lenky o „slovní rozcvičce“ a „projíždce textu“ jen posílila má podezření - záhy mělo dojít ke klíčovému odhalení.

„To je těžký, člověče,“ světila se mezi sousty Míša – podle ní jde zřejmě spíš o „pochopení autorových emocí a vyjádření těchto emocí“. Znepokojivý obraz dokresluje Kamilino doznání: „Jde o na-vázání kontaktu s publikem.“

Není co dodat, čtenář si vše jistě spojí sám. Slova o „citlivém pří-stupu paní lektorky“ nepotřebují komentář, ale daleko spíše něco zcela jiného. Co, to se dozvíte v příštím čísle časopisu Splav!.

Vrátá Kadlec

Omluva a opravy

omluva Ing. Jana SMOLKY

Ve včerejším čísle jsme zveřejnili zprávu o prezentaci slovníku *Prů-vodce literárním dílem* z produkce nakladatelství H&H. Došlo v ní k několika politováníhodným omylům.

Autorkou slovníku je nikoli PhDr. Dagmar Lederbuchová, CSc., ale **PaedDr. Ladislava Lederbuchová, CSc.** Posunutím významu mohl vzniknout mylný dojem, že přestože je PaedDr. Lederbuchová autorkou slovníku, netrvá na exaktnosti výkladu. Prosíme, opravte si tedy v předmětném článku větu začínající slovy „Důležité je umět. . .“ na:

Důležité je umět jevy pojmenovat. A tomu má slovník sloužit.

To ale pořád ještě není všechno. Další vrstva byla v tom, co jsme viděli. Sám pan dirigent/šaman Zdeněk Šturma říká, že spíš než k hudbě jejich práce směřuje k divadlu. Pohyb na scéně ještě sám není divadlem, ale je základem divadelního jednání. Pohyb ÚstaF používá velmi podobně jako slovo. Nejlépe je to vidět na věcech jako jsou Váza nebo Pohádka. V Pohádce jsou dokonce znějící slova doprovázena znakovou řečí. Když se pak zvuk na chvíli přeruší, nechá tichou skupinu šestadvaceti lidí gestikulovat. V rytmu. V řádu, který nám byl dán znělými slovy. Moc hezké. Moc chytré.

Úplná alchymie.

Ještě k individualitě. Ačkoliv se místy zdá, že jednotliví účín-kující se úplně podřizují skupině jako ozubená kola stroje a že individuální přínos je mizivý, ve skutečnosti si každý jednotlivec podržuje svou totožnost. Možná proto, že je nedokonalou částí. Kdyby se ten soubor *dokonale* sladil, stal by se neskutečně formálně čistým, perfektně zaretovaným mechanismem. Myslím, že spíš než obdivuhodný by byl obludný.

Zkrátka včerejší večer v sokolovně byl pro mě jedním z těch nejlepších, které jsem na Sobotce zažil (pravda, není jich mnoho). Zdeňku, budeš tu vést za rok seminář?

První setkání s ÚstaFem

recenze Šimona SVĚRÁKA

Když jsem šel na představení brněnského ÚstaFu, vůbec jsem ne-tušil, oč se jedná. Usedl jsem tedy do křesla sálu sokolovny a čekal, co se bude dít.

Po chvíli na jeviště začali nastupovat jednotliví členové souboru. Překvapilo mě, že je jich tolik a že jsou všichni oblečení černě. Muži měli navíc sukně. Působili jako v uniformách. Ve čtyřech jazycích nás poprosili o vypnutí mobilních telefonů, postavili se do dvou řad a řídíce se rychlými pohyby dirigenta začali recitovat verše básní především nonsensové poesie. Ty se zde během několika zopako-vání oprostily od svého obyčejného významu vyvolávajícího v sále všeobecné veselí a počaly fungovat jako rytmické smyčky, svým

zvukem a vlastnostmi ne nepodobné smyčkám syntetickým, využívaným především v elektronické hudbě. Tyto smyčky naplněné neobyčejnou rytmickou silou se na sebe dynamicky vrstvy až postupně vytvořily stav, ve kterém zvuk a rytmus verše i jednotlivých slov nabyly skutečně neobyčejné hodnoty a zcela výsadního postavení. Potvrzovaly tak vlastně, že hodnota slova jako zvuku není o nic menší než hodnota slova jako sdělení.

Působili jako v uniformách.

Při každé básni měnili recitující své rozestavení na jevišti tak, aby je mohl dirigent lépe dirigovat, a tak, aby mohli přednes doprovázet veselými gesty. Gesta, která byla stejně důležitým obsahem představení jako přednes, mi také zprostředkovala jeden z nejzajímavějších okamžiků představení, kdy recitace jedné básně byla doprovázena jejím sdělením ve znakové řeči. Vrátil jsem se tak vlastně k ranní přednášce o hermeneutice, protože na jejím konci proběhla debata, v které se mimo jiné diskutovalo i o tom, zdali je znaková řeč gestem, či ne.

Když představení skončilo, dlouho jsme tleskali a ÚstaF jednou přidával. Byl jsem nadšen, okouzlen a po celou dobu představení jsem se velmi bavil. Škoda, že takových voicebandů není víc.

O Německu, Šaldovi a literatuře

rozhovor Josefa ŠLERKY

Rozhovor s Dr. Phil. Josefem Vojvodíkem, M. A.

Mohl byste se na úvod představit našim čtenářům?

Vystudoval jsem v Německu na přelomu osmdesátých a devadesátých let slavistiku se speciálním zaměřením na bohemistiku a polonistiku, a poněvadž se v Německu musí studovat na filosofické fakultě tři obory, měl jsem jako první vedlejší obor komparatistiku a jako druhý vedlejší obor dějiny umění. Po doktorátu, který jsem psal na téma estetické koncepce v poesii Otokara Březiny, jsem působil na filosofické fakultě mnichovské univerzity a minulý rok jsem se rozhodl, že bych rád poznal také české univerzitní prostředí. Přišel jsem do Prahy na katedru české literatury, kde v současné době

Nová toaleta ve zvýšeném přízemí je pochybená i z čistě praktického hlediska.

Díleň

Áleň z učitelské dílny aneb Brána do sborovny otevřená

Milé děti,

naše jemně tónované promluvy se začínají slévat v barevný mnohohlas. Teď půjde o to, aby k sobě ony barvy ladily. V příštích dnech tedy budeme usilovat o vkusný soulad. Držte nám palce, když to dobře dopadne, budete svědky duchovní symfonie.

Míšeň z dílny Aleše Vrzáka

Ach, Leonarde,

dnes odpoledne jsem po svém zvyku zašel do dílny, když mě zaplavil pocit zmaru, jež nedovedu vyjádřit. Toužím, miluji, nenávidím, tolik se snažím, ale slova jsou malomocná. To pomyšlení mě hněte, míním si pomoci gestem, zatěžkat slova, dodat jim barvy, vřelosti. Ve vzduchu kreslím trojúhelník s vrcholy Halas – Orten – Bůh. Šílím a prosím, myslí na mě, jaký jsem byl.

Marcel

Hlaven z dílny Libora Vacka

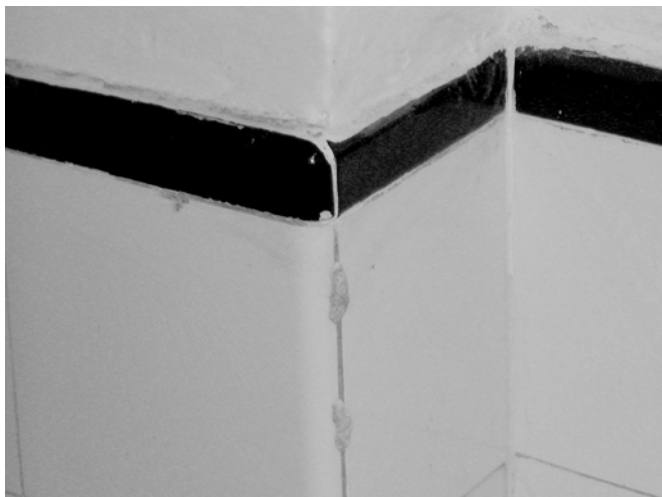
v datech; časech; místech: 1. 7. 2003; dopoledne, odpoledne; v dětské knihovně

počet přítomných: 9+1+1 rádkyně venkovní
objektivně: Prší...v dílně to však srší. Snaha, síla, vůle, tak Sobotky nás duch už vtáh'. Být objektivní se mi nedaří, začalo mě to „přehrnovat“, ale vůbec mi to nevádí, myslím, že ostatní frekventantky jsou na tom podobně.

dojmy: Kremace – sportovní komentář – vědomí – bezvědomí – ponořování – něco mimo – padá peří
telegram: Hanko – stop – chodit na Spalovace mrtvol v tomto počasí zakazano – stop
experiment: Protože. . . Jasně! Jo. . . jo. . . jojojojo. . . jo. . . jo! Uf!

Dášeň

Už jsme se, Nazí, odívali. Už jsme se, Odění, znovu a opět svlékli. - Rozplétali labyrint, drásali brány Hřbitovní říše. A nyní navle-

Autenticky dochované obklady na schodišti jsou mimo jiné svědectvím množství tvarovek, které dříve vynalézavě řešily detaily jednotlivých spojů.

Bývalý okresní konzervátor Hynek Zlatník se pro Splav! o celé věci vyjádřil takto: „Je smutné, že ke zničení jednoho z mála zbývajících autentických prvků na zapsané památce došlo v době, kdy se ochrana architektonického dědictví dostává do popředí zájmu veřejnosti. Je absurdní, že nepovolenou úpravu provede vlastník, který by měl jít ostatním příkladem.

V přípravně vedle sálu se ve vestavěné skříni dochoval takřka skvost. Tiše! Ať ho nikdo nezničí.

Zničená hodnota je nevyčíslitelná a je nepochopitelné, že si město samo ničí to málo, co mu zbývá a co dotváří jeho genius loci.“

Nebudeme více plakat nad nově vykachlíkovanými záchodky, je přece přáním nás všech, aby nekompetentně provedené rekonstrukce památek nesnižovaly jejich kulturně-historickou hodnotu.

působím jako odborný asistent a kde se chci v dohledné době také habilitovat.

Vaší doménou je hermeneutika, a to především hermeneutika literární. Čechy jsou vlastně hermeneutikou téměř nedotčeny. Pokusil byste se pojmenovat její specifika ve vztahu k českému strukturalismu? V čem si ty metody konkurují a co mají společného? Existují přece pokusy kostnické školy strukturalismus s hermeneutikou spojit. . .

Ano, ty pokusy tu jsou. Vy míříte zřejmě k recepci Vodičkovy koncepce konkretizace, jak se jí ujal Hans Robert Jauss. To je jedno z takových pojítek, ze styčných bodů – instance čtenáře. Tady se schází hermeneutická pozice s pozicí strukturalistickou. Na druhé straně, když obrátíme pohled do třicátých let, vidíme, že to, co pravděpodobně strukturalismu nejvíce na hermeneutice – abych tak řekl poněkud přehnaně – vadilo, byl určitý celistvistní pohled na estetické fenomény, na umělecké dílo a samozřejmě také na aspekt rozumění. Můžeme říci, že hermeneutika je ve svých základech v podstatě takzvanou holistickou koncepcí a jak víme, Mukařovský se právě vymezuje proti tomuto holistickému, celistvistnímu pojetí uměleckého díla. Na druhé straně by bylo zajímavé zmínit určité aspekty, kdy se například Mukařovský právě svou koncepcí sémantického gesta, které počítá i s gestickou tělesnou účastí recipienta na jedné straně a vnímatele na straně druhé, dotýká určitých hermeneutických koncepcí těla, jak je rozvíjí například Maurice Merleau-Ponty.

Chci se v dohledné době také habilitovat.

Jaké je v Německu povědomí o české literární teorii a naopak, jaký je přehled v českém akademickém prostředí o literární teorii německé? O samotné německé literární teorii se ale vlastně v Čechách moc nemluví.

Recepce české literární teorie má samozřejmě velmi dlouhou, přinejmenším třicetiletou a snad ještě delší tradici. My víme, že již v šedesátých letech překládali významní němečtí slavisté Herta Schmidová a Wolf Schmid texty Jana Mukařovského, v sedmdesátých letech vyšla reprezentativní práce – stať Felixe Vodičky, vyšla studie Miroslava Červenky... Český literárněvědný strukturalismus je tedy už řadu let pojmem na německých vysokých školách, pokud jde o studium slavistiky, estetiky, literární teorie. Opačně je to pochopitelně mnohem problematičtější, tady se skutečně až v poslední době začínají objevovat významná jména z německé teorie li-

teratury a umění, je to například ten sborník prací autorů kostnické školy. Postupně se tu dostává do povědomí také pojem kostnické recepční estetiky, v Německu je ale pochopitelně celá široká škála dalších teoretických koncepcí a modelů, a já doufám, že v dohledné době nalezneme ohlas i v českém kontextu.

Na německých univerzitách je zvykem mít jeden obor hlavní a dva vedlejší. Neprojevuje se ta trojborovost na kvalitě a hloubce studia?

Já myslím, že ne, a naopak bych řekl i na základě zkušenosti, kterou jsem udělal v Praze, že toto trojborové studium má svůj smysl. Student se může skutečně specializovat (samozřejmě především ve svém hlavním oboru). Ty dva obory jsou jen doplňkové, to je i profesorům jasné, že s takovou intenzitou, s jakou se studuje hlavní obor, není možné studovat i ty dva vedlejší. Na druhé straně si ale každý student může zvolit tuto trojkombinaci podle svých představ a zájmů a velmi produktivním způsobem může všechny tři obory spojit dohromady. Když studujeme literární teorii nebo konkrétní filologii, můžeme ji velmi dobře spojit například s religionistikou nebo s teorií výtvarného umění, což je v každém ohledu velmi produktivní.

Můžete se pokusit pojmenovat výhody a nevýhody českého vysokého školství z německé perspektivy? A obráceně, co z českého pohledu funguje lépe nebo naopak hůře v Německu?

Rekl bych, že určitou výhodou – ovšem jen pro určitý, spíše pro běžný typ studenta – je, že na české vysoké škole je studium vedeno podstatně systematictěji. Když v Německu začínáte studovat dějiny literatury, literární teorii nebo dějiny umění, vaše první semináře mohou být třeba o koncepcích umění v současné angloamerické teorii, takže se zabýváte A. C. Dantem a nikoli například románským uměním. To už je ponecháno na studentovi, jak se na tu zkoušku (která se tady nazývá postupová) připraví.

Vyžaduje to tedy větší odpovědnost a samostatnost studenta vůči oboru?

Přesně tak, větší odpovědnost, samostatnost, podstatně individuálnější přístup. V Německu je ponechán větší prostor volbě. Já osobně jsem byl s tímto systémem maximálně spokojen, považuji ho za výhodný a musím říct, že kdybych si mohl vybrat, raději bych volil německý systém.

A nějaké pozitivum českých škol?

To by samozřejmě musel člověk vidět spíš z perspektivy studentů. Je to možná právě ta už zmiňovaná větší systematictost.

Vraťme se zpět k hermeneutice. Má nebo měla tady podle vás přece jen nějaké představitele? Někaké osobnosti, které pracovaly s hermeneutickým konceptem?

To je zajímavá otázka, kterou se bude třeba v budoucnosti také z hlediska dějin filosofie a dějin literární teorie dále zabývat. Má odpověď bude ryze pokusného rázu. Bylo by možné spatřovat výrazné hermeneutické rysy v jistém smyslu u Palackého, v jeho Krasovědě. Může to souviset s jeho recepcí německých hermeneutiků, zvláště těch, kteří rozpracovávali koncepcí hermeneutiky historických věd, například Droysena a několika dalších. Zvláště zajímavý vliv bych ale viděl u F. X. Šaldy, který se na několika místech explicitně odvolává na Wilhelma Diltheye. Myslím, že koncepce jeho Bojů o zítřek a ještě více možná Duše a díla je právě postavena na hermeneutickém modelu vcítění se do tvůrčí individuality básníka, spisovatele. Je to koncepce, která byla v té době Šaldovi velmi blízká a ke které odkazuje ještě v některých svých kratších kritických textech ze Zapisníku na začátku 30. let, v nichž resumuje perspektivy české literární historiografie.

Toliko zanesl bek onen kasu štěk,
Toliko jeho žen, omrzlý jako Zlín,
Ubrus co balík mezd
U vědy štěpen rým,
Takt oka zemřelých, silenka polední,
Takt oka měna jich, protivných bohů luk
Tepna žeberní cár, vyhaslé spadlo z ní,
Sparťané orby rhó, strouhané kůry z ruk,
Zhaslého fiku rej, omrzlé vjezdy zbit,
Zhaslé plodíce pot, mrtvé malinký Sid.
(...)

Je postní fušer – brví ráj –
Požární ráj – pil hlásky kaz
Hrdliččin cpe ku hlásce klas,
„Ohýnku! – Polymere!! – Hermelino!!“

Tak, a to je pro dnešek všechno, zítra se dozvíte o technikách ruských pěstitelů slov na Kavkaze.

Sobotecké Zvonokosy

na vlastní oči Mgr. Tomáše HORYNY

Znovu, a slibuji, že naposledy, otevírám kauzu soboteckých toalet. Mám trochu strach, že je zbytečně nafouklá a mohla by prasknout. Ti, kdo někdy zažili prasknout záchod, mi jistě dají za pravdu, že nic podobného si na Sobotce nepřejeme. Ostatně, paní Flodrmánová mě ujistila, že podobné nebezpečí již nehrozí, neboť včera několik fekálních vozů s posilami odčerpalo naprosto zanesený, patnáct let nečištěný septik budovy spořitelny. Právě tento zanesený septik byl příčinou nefungujících odpadů ve spořitelně, na což se bohužel přišlo až poté, kdy listopadová modernizace toalet této budovy nepřinesla, neobratně řečeno, své plody. Jistě dobře miněná snaha městského úřadu investovat do rekonstrukce spořitelny dopadla poněkud nešťastně. Nemá smysl hledat viníka, který by se jistě takovému označení vzpíral, byv veden nejlepšími úmysly. Oddělení státní památkové péče Městského úřadu Jičín je však jiného názoru. Věc je pro ně zcela jasná.

Budova spořitelny je prohlášena kulturní památkou, mimo to se nachází v městské památkové zóně Sobotka a zároveň je i v ochranném pásmu národní kulturní památky zámku Humprecht. Zdá se tedy, že podléhá trojí ochraně. Nic jí to však nepomohlo. Oddělení státní památkové péče MÚ Jičín provedlo místní šetření a vymínilo si státní stavební dohled, na nějž má ze zákona právo. Bylo zjištěno, že došlo k nevratnému poškození části památkového objektu. S vlastníkem bude proto vedeno přestupkové řízení. Ptáte se jistě: To vše kvůli novým obkladům na toaletách, novým umyvadlům a mísám? Ptal bych se snad také tak, kdybych před časem nebyl svědkem rekonstrukce pražské Loosovy vily, v níž je takřka identické sociální zařízení po důkladné rekonstrukci cenným doplňkem celého interiéru. Ještě loni jsme měli tu čest moci větší či menší potřebu udělat v takovém kunsthistoricky hodnotném, autentickém prostředí.

V dalších fantaziích se meze nekladou, jednou z možností, která se nabízí, je cesta postupných permutací jedné věty, kdy znovu a znovu vytváříme synonymická pokračování:

Stříbrný vítěz

Soudnímu Ratkinovi onemocněla manželka. Bez klobouku běžel sám přes město pro lékaře.

Soudnímu Ratkinovi se roznemohla žena. Bez stínidla utíkal sám přes město pro doktora.

Soudnímu Ratkinovi se rozstala choť. Bez stínidla pádil sám přes město pro hodnost.

Soudnímu Ratkinovi ochuravěl manžel. Bez stínidla se hnál sám přes město pro úřad.

Soudnímu Ratkinovi ochuravěl starý. Bez stínidla rostl sám přes město pro orgán.

Babička

Toho času leželi ve vsi myslivci; jeden z nich začal chodit za Viktorou.

Tou dobou odpočívali ve vesnici lovci; v počtu jednoho z nich započali se procházet za pražským fotbalovým klubem.

V tom období oddechovali v dědině nimrodi; v množství jednoho z nich počali vstupovat za pražským fotbalovým spolkem.

V této etapě vydechovali ve obci nimrodi; kvantem jen jednoho z nich nastali ústít za pražským fotbalovým sdružením.

V tom stadiu expirovali v městečku nimrodi; kvantum jen samotného z nich strhlo se vtékat za pražským fotbalovým sbližením.

Pipi dlouhá punčocha

Já si tak ráda hraji na babu, křičela Pipi. To jste hodní, že jste přišli.

Já se tak s chutí bavím na ženu, rozkřikovala se Pipi. To jste dobří, že jste došli.

Já se tak s příchutí obveseluji na manželku, obořovala se Pipi. To jste řádní, že jste dorazili.

Já se tak s pachutí rozveseluji na starou, obořovala se Pipi. To jste pravidelní, že jste dověřili.

Já se tak s pachutí rozveseluji na starou, obořovala se Pipi. To jste normální, že jste dověřili.

A tak dál, a tak dál, až do omrzení. Jak sami vidíte, možností, jak využít starou literaturu k výrobě nové, je mnoho, a jistě i vy sami, poučení francouzskými kutily, vynaleznete svoje zlepšováky. Možná podobné tomu, který jsme objevili v redakci, když jsme připravovali tento článek. Ukázalo se totiž, že redakční počítačový slovník spisovné češtiny obsahuje i funkci **Hledej podobně znějící**, stačilo pár hodin práce a nová verze Máchova Máje byla na světě:

Můj Máj

Byl postní fušer – brví ráj –
Požární ráj – pil hlásky kaz
Hrdliččin spal ku hlásce klas,
kde borový zafuněl já.
O hlásce zeptal díky měch:
svítící stroj lil lusky zel,
svou hlásku slabik rýži vjel,
Růženu opil vinný vztek.
(...)

Kdybyste dostal grant a chtěl přeložit nějaké české dílo, které by podle vašeho názoru mělo existovat v němčině, jaké dílo by to bylo?

Myslím, že zvláštní pozornosti zasluhují studie českého psychiatra Svezara Nevoletého (1910-1965), který rozvíjel v návaznosti na německou fenomenologii uvažování o psychopatologických jevech. V tom zůstal v českém kontextu zcela osamocen a bez následovníků. Jeho studie O čtyřrozměrném vidění by nepochybně vzbudila pozornost i za hranicemi.

Děkuji za rozhovor.

Celý rozhovor bude k dispozici po skončení festivalu na internetových stránkách Splav!u <http://www.splav.cz>.

Jde spíš o tu pusu

rozhovor Radima KUČERY

Sedli jsme si po včerejším voicebandovém koncertě do hospody ve Zdeňkem Šturmem a bavili se o ÚstaFu a věcech kolem něj.

Kde jste se jako soubor vzali?

To je dlouhá historie. Já jsem po gymplu dělal s kamarádem ve Velkém Meziříčí divadlo a asi po pěti letech, když jsem začal pracovat na místním gymplu, jsem zjistil, co mám kolem sebe mladýho a krásnýho materiálu – tak proč bych se nezeptal, jestli by někdo nechtěl dělat něco jako voiceband. Začali jsme asi v pěti lidech a postupem času nás přibývalo, až je nás přes dvacet.

Máte momentálně nějaký cíl, nějakou metu?

Už přes rok pracujeme na Písni písni, kterou chceme udělat ve voicebandovém duchu, spojit vizuální a akustickou stránku do smysluplného celku.

Z toho, co děláte, je slyšet vliv různých hudebních žánrů, zkoušeli jste třeba někdy vystupovat dohromady s nějakou kapelou?

Měli jsme společný projekt s Budoárem staré dámy, což je alternativní rock s undergroundovou oblohou. Oni chodili na naše koncerty a my na jejich, a když jsme jednou vystupovali po sobě, prolunili jsme oba koncerty tak, že oni hráli na pozadí v několika našich věcech a my jim dělali chorály v pár jejich.

A to když vystupujete, tak vždycky takhle všichni, nebo máte i menší formace?

Ne, vždycky všichni. Dneska nám chyběli dva lidi a třeba v Pohádce (Jede jede velký pán / knížepán Jean Baklažán) to bylo dost vidět, jak je tam použitá znaková řeč, tak se to nedá moc vzájemně alternovat.

Kde se tak obvykle objevujete, kde vystupujete?

Teď v létě budeme na Letní Filmové Škole v Uherském Hradišti, pak v Boskovicích. . . a přes zimu se objevujeme různě po klubech. A taky jsme na NEXTWAVE. Letos se na nás obrátili a budeme pro ně možná natáčet znělku.

Kolik lidí z těch, co k vám přijdou, u vás zůstane? A děláte nějaké „přijímací zkoušky“?

Zkoušky neděláme, rytmus v těle má každý, a když na sobě pracuje, dostane se do toho. Pár lidí samozřejmě odešlo, ale to zdravé jádro zůstává, i když už jsou někteří z nich na vysoké škole a tak.

Proč mají na sobě kluci sukně a holky kalhoty?

Všichni kluci nemají sukně a všechny holky nemají kalhoty. Je to individuální. Ale není to tak podstatné. Jde spíš o tu pusu.

Pokoušel jsem se v tom najít nějaký klíč, jak je to rozvržené, kdo má tmavou pravou a kdo levou půlku, ale nepovedlo se mi to. Jak to funguje?

No, systém v tom nehledej, je to individuální. Ale vizuálně na tom sejde. Protože to všechno jde přes ústa. Ústa. F.

Jak to tak přijde, že jste voiceband, a na plakátech je napsáno „voiceband“? To je nějaký záměr?

Ne, to bude spíš tím, že to někdo neumí napsat.

Děkujeme za rozhovor.

Haprdáns aneb Hamlet, princ dánský ve zkratce

upoutávka Ing. Jana SMOLKY

Adaptací Shakespearova Hamleta už bylo napsáno a natočeno tolik, že bychom mohli jenom jimi naplnit několik programů filmového klubu, a ještě by se na všechny nedostalo. Je to logické: vděčná a nadmíru kvalitní tragédie, která každému autorovi, každému inscenátorovi nabízí možnost jiného výkladu. A tak máme Hamlety romantické i drsné, velké i malé, tmavovlasé i blond, klasické i avantgardní.

O čem vlastně ta hra je? Kdyby šlo na tuhle otázku odpovědět snadno, byl by svět šedivý a řada uměnovědců by přišla o práci. Existují nepochybně i studie typu „řekni mi, o čem je Hamlet, a já ti řeknu, kdo jsi“. Ovšem nebudu zabíhat do interpretací; jednak nejsem v oboru odborníkem a mé soudy by mi mohli být právem otlučeny o hlavu, jednak to upoutávce na televizní inscenaci ani nepřísluší.

Dr. Ivan Vyskočil, který příští rok oslaví pětasedmdesátiny, je psycholog. A ve svém díle, ať už se jedná o povídky nebo o jeho nedivadelní hry, to nezapře. A není divu, že tak mnohostranná hra jako Hamlet ho musela upoutat. A tak v roce 1981 vznikl Ha-pr-dáns. Hrál se ve Vyskočilově Nedivadle po léta a v roce 1988 ho zaznamenala i Československá televize.

Na vysvětlenou dva malé citáty:

Shakespearův Hamlet je největší a nejslavnější tragédie, jaká kdy byla napsána. Jeho genialita nespočívá jen v tom, co a jak v něm napsáno přímo je, ale především v tom, co v něm napsáno přímo není, co zůstává jen naznačeno, napovězeno. A právě tato nedokonalost umožňuje vždy znovu současný výklad a pohled.

Aby ten starý známý příběh mluvil k dnešnímu divákovi nově a překvapivě, musíme ho hrát tak, aby to nebyl ten starý známý příběh.

Proč by například měly postavy, pokud je nahlížíme dnešním pohledem, mluvit blankversem? Upřímně řečeno, ani já ani vy to neděláme. Vždyť jsou to lidé jako my, i když z XI. století. Mají podobné trable, pohnutky a úmysly. A že to v Shakespearovi není? Ale kdepak. . . stačí číst, poslouchat a hledat. A pak si můžete toho svého Hamleta zahrát. . . třeba v kuchyni. S trochou fantazie můžeme po patnácti letech vypořádat v textu i vcelku odvážné dobové narážky, jakkoli se nám mohou zdát dnes už passé. Anebo ne?

ikon je i například matematický vzorec typu $ax + by = z$, dodává, že každý algebraický vzorec je ikon, potud, pokud ukazuje pomocí algebraických znaků (které samotné nejsou ikony) vztahy příslušných kvalit. Jinak řečeno věta $a^2 + b^2 = c^2$ je ikon pravoúhlého trojúhelníku. Mezi ikony dále bude patřit i situace, kdy ukazujeme na opilce, abychom v kontrastu s ním ukázali dokonalost střídmosti v pití; Peirce říká, že je tu sice ikonický vztah, ale nikoli vztah podobnosti. Pro zajímavost je nutno připomenout, že ikon je i jakákoli metafora.

Komplikovanější je i povaha indexu, Peirce dává příklad indexu v klepání na dveře. Říká, že cokoli co usměrňuje naši pozornost, je index. Dalším příkladem indexu je pro něj situace, kdy vidíme člověka s nohama do O, v manšestrácích, kamaších a saku, a říkáme si, že jde pravděpodobně o žokeje. Index je směrovka naší pozornosti a vůči svému Objektu má vztah existenční, bez existence Objektu by nemohl index být.

Tvrzení – interpretace náleží do myšlenkových operací, tedy do říše *symbolu*. Tento pojem je u Peirce spjat s pojmem zákona, pravidla, které nám umožňuje spojení mezi jinak nespojitými věcmi, příkladem mohou být slova jako „dávát“, „pták“, „svatba“, která jsou použitelná na cokoli, co můžeme považovat za takové, že uskutěčňuje spojení myšlenky se slovem, samo o sobě tyto věci neidentifikuje. Symbol je věcí konvence.

Pozorný čtenář si určitě všiml, že i zde se Zichovo pojetí blíží pojetí Pištcově, a totiž způsobem řešení otázky zákonitosti spojení významové představy technické a významové představy obrazové. Řešení vidí v podřízení toho vztahu zákonu reprodukce představ podle současnosti a podobnosti. Přičemž vazba (současnost) může být buď přirozená (smutek – pláč), nebo umělá, smluvená, konvenční (slovo – význam). Což není nic jiného než vydělení znaku ikonického, indexu a symbolu tak, jak jsme si je vymezili před chvílí. Tato vnitřní podobnost mezi Peircem a Zichem není zdaleka poslední. Náš článek se blíží ke svému konci a nezbývá než zájemce odkázat na několik textů, které předvedené pojetí rozvíjejí podrobněji a přesněji, než bylo možné v tomto článku (a kterým je ostatně autor sám více než zavázán). Jsou to, kromě samotných textů Zichových, případně Peircových, především studie Iva Osolsobě *Sémiotika sémiotika Otokara Zicha* a text Olega Suse *Průkopník české strukturně sémantické divadelní vědy* a dále pak monografie *Mnoho povyku pro sémiotiku* od několikrát zmíněného Iva Osolsobě.

Sladká Francie, drzý OULIPA zvuk

Mgr. Michaela OTTEROVÁ, Josef ŠLERKA

. . . pokračování z minulého čísla

„To existovalo tenkrát, když čokl a děvče ještě spolu řádili; vlastnili u háj svou nepatrnou domácnost a tam spolu žili a toužili všechno provádět tak, jak to provádějí významné osoby. Ale oni to vždycky tak neuměli, protože mají drobné a neobratné tlapičky a na těch tlapičkách nemají pazoury, jako drží někdo, jenom takové nedůležité zhlavce a na nich nehty. A tak nemohli makat každý tak, jak to makají muži, a do ústavu nechodili, protože výchova není pro bestie, ba ne, to ne! Co hloubáte? Ta je jen pro haranty!“

Vraťme se nyní zpět k syntéze významové představy technické a významové představy obrazové, tak vzniká zmíněná významová představa. O ní Mukařovský tvrdí, že není ničím jiným než velmi složitým a mnohonásobně zvrstveným významem. Což nám příliš nepomohlo, ale alespoň naznačilo možný směr. Osobně se příkláním k interpretaci toho, že významová představa není ani tak pojmem psychologickým, jako spíše pojmem logickým, a že splňuje to, co se nazývá předpojmovým soudem. Ostatně německý filosof Baumgarten – zakladatel estetiky – ji definoval jako vědu o logice smyslového poznání.

Nesmíme však podlehnout tomu, že Zichovo pojetí významové představy umění racionalizuje a převádí na logiku, spíš musíme rozšířit naši obecnou představu o tom, co je to myšlení a vnímání. Uvědomit si, že naše pocity, emoce, psychofyziologické reakce, pavlovovské druhosignální orientační reflexy, zkrátka jak kdo chce, mají objektivní korelativ ve vnějším, objektivním světě. Fakt, že podobností v našich reakcích a rozuměních je více než rozdílů, pak ukazuje, že významová představa je více nadindividuální a její tvorba svým způsobem zákonitá, spíše než by byla individuální a zcela nahodilá.

Zich se v *Estetice dramatického umění* pokouší o věc v celku jednoduchou, totiž definovat divadlo z pozice diváka.

Tato koncepce v některých rysech pozoruhodně připomíná dílo amerického sémiotika Ch. S. Peirce. Zatímco ale Zich se skromně držel v hranicích divadla, Peirce se snaží expandovat svou teorii znaku do oblasti veškerého lidského vědění a poznávání. Znak neboli reprezentamen je pro něj něco, co někomu něco v nějakém smyslu anebo funkci zastupuje. Vytváří v jeho mysli ekvivalent nebo složitější znak. Takto vytvořený znak je, podle Peirce, interpretant původního znaku. Interpretant však pozoruhodně připomíná Zichovu významovou představu. To, co znak zastupuje, je objekt. Jenže svůj objekt znak nezastupuje ve všech ohledech, nýbrž vždy se zřetelem k nějaké ideji, tuto ideu nazývá Peirce základ reprezentamena.

Dále Peirce vytváří tři typy trichotomií. První trichotomie se řídí podle toho, zda je znak pouhou kvalitou, skutečnou existencí nebo všeobecným zákonem. Druhá pak podle toho, jaký je vztah znaku ke jeho objektu, čili zda má znak charakter sám o sobě, nebo jestli je v nějakém existenčním vztahu k objektu, nebo zda je v existenčním vztahu k interpretantu. A konečně třetí trichotomie je dána tím, zda interpretant představuje znak jako znak možnosti, nebo znak skutečnosti, případně znak myšlení.

Nás bude zajímat druhá trichotomie, známá jako ikon, index, symbol. Tato trichotomie se věnuje vztahu mezi objektem a známkem, respektive způsobu tohoto vztahu. „Ikona je znak, který se vztahuje k Objektu a denotuje ho jen díky svým vlastním rysům, které má bez ohledu na to, zda nějaký Objekt skutečně existuje. (. . .) Index je znak, který se vztahuje na Objekt a denotuje ho tím, že je jím skutečně ovlivněný. (. . .) Symbol je znak, který se vztahuje k Objektu a denotuje ho díky zákonu, většinou asociaci všeobecné ideje, a tento zákon způsobuje interpretaci.“ Tolik samotný Peirce.

Pokud definujeme ikon na základě vztahu znaku k objektu, pak tvrdíme, že daný znak má svůj vlastní rys bez ohledu na objekt, který denotuje. Říkáme, že tuto vlastnost má znak bez ohledu na to, zda Objekt, který v naší interpretaci denotuje, existuje nebo ne. Cigaretová krabička nepřichází o vlastní rys, který ji činí ikonem cihly, v případě, že by žádná cihla na světě neexistovala. „Kvádritost“ krabičky by zůstala nedotčena. V případě ikonu ukazují Peirce, že

Ve Vyskočilově Haprdánsu se tedy dozvíme, jak to také mohlo být. Logicky, s úctou k původní předloze a bez jakýchkoliv rozporů s ní. Přitom úplně jinak – a v tom je právě to kouzlo. Přidejte hru se slovy, slovy, slovíčky, dr. Ivanu Vyskočilovi tak vlastní, a máte hned několik pádných důvodů, proč strávit dnešní večer právě s filmovým klubem.

Dopisy z Kansasu

PhDr. Filip SMOLÍK

Šrámkova Sobotka je festival „dnes převážně o českém jazyce, řeči a literatuře“, tak aspoň praví podtitul, jímž je častován na oficiálních internetových stránkách. Spojování literatury s jazykem a také studia literatury se studiem jazyka, to je téměř samozřejmá asociace. Ale je samozřejmost tohoto spojení podložena něčím víc než zvykem? Nikoli, přátelé. Titulkem dnešního volného seriálu o přírodovědě jazyka by mohlo být: *Literáti, ruce pryč od jazyka!* Ještě než se tohoto hesla někdo chopí, začne je psát na transparenty a vyrazí do ulic bojovat dlažebními kostkami za osvobození jazyka od literatury, zkusím jeho smysl poosvětlit. Nechť tedy ti z čtenářů, kterým navrhovaný titulek hýbe žlučí a v nichž vzbouzí spravedlivý hněv, chvíli posečkají. Myslím, že nebude s kým se přit.

Literatura je přece uměním jazyka! Jak se může kdo opovážit brát básníkovi jeho nejvlastnější, jazyk? Zde není třeba argumentovat, stačí citovat...

„Temná noci! jasná noci!
Obě k želu mne budíte.
Temná noc mne v hloubi tiskne,
Jasná noc mě vzhůru vábí;
Temné hlubiny se hrozím,
Ach! a k světlu nelze jíti.
Vy hvězdy jasné, vy hvězdy ve výši!
K vám já toužím tam světla ve říši,
Ach a jen země je má!...“

Harmonie samohlásek u Máchy je neoddělitelná od smyslu básně, zvuk okrouhlých „o“ a „u“ vzbuzuje a umocňuje dojem tíživé temnoty, zatímco úzká a vysoká „i“ vyvolávají dojem světla a otevřeného prostoru. Zvuk řeči, nejvlastnějšího projevu jazyka, je stavebním prvkem básně, pomáhá vytvářet naléhavý kontrast, který je vlastním myšlenkovým tématem textu. . .

„Však ach, jen země zas tma mne uchvátí,
Světla ve stány jíti nedá!
Vy hvězdy jasné, vy hvězdy ve výši!“

A slyšme spisovatele či básníka jiné formy:

”Lolita, light of my life, fire of my loins. My sin, my soul. Lo-lee-ta: the tip of the tongue taking a trip of three steps down the palate to tap, at three, on the teeth. Lo. Lee. Ta.”

Nabokov se k jazyku jako svému materiálu hlásí otevřeně, nejen ke slovníku a skladbě, ale k řeči jako aktu mluvení. Sled aliterací v úvodních větách *Lolity* je svým vlastním popisem, hrou s jazykem v obou smyslech tohoto slova.

Dva víceméně náhodně vybrané úryvky jasně svědčí o tom, že literatura a jazyk nejsou propojeny jen povrchní souvislostí. Literatura má jazyk za nástroj i za předmět, jazyk je v ní jak hrnčířskou hlinou, z níž řemeslník vyrábí nádobu, nádobou samotnou a často i

tím, co se do oné nádoby nalévá. Jan Mukařovský mluvil o *estetické funkci znaku* a měl tím na mysli případ, kdy znak – slovo, obraz, fotografie – neodkazuje pouze ke svému významu, přesněji referentu, ale sám k sobě. Tedy případ, kdy výraz *tip of the tongue* v textu není jen proto, že autor chce mluvit o špičce jazyka, ale taky proto, aby si čtenář nebo posluchač všimli samotných slov, jejich zvuku, vyslovování, rytmu. Jiný příklad může poskytnout reportážní fotografie. Jejím účelem je především zaznamenat událost, ukázat divákovi, co se stalo a jak to vypadalo. Ale dobrý fotograf fotografuje tak, že samotná kompozice, hra barev, tvary věcí vytvářejí celek, který může být zajímavý i bez ohledu na samotnou událost.

Kdo by tedy měl dát ruce pryč od jazyka? Trvám na svém, spřízněnost literatury a jazyka je úzká, ale nepřímá. Literatura není uměním jazyka, nýbrž uměním *myšlení* nebo snad *vědomí*. Jazyk je bytostným médiem literatury, je nástrojem, který se může stát nástrojem sebeopracovávajícím. Literatura používá jazyk jako nositele myšlenek, a to i myšlenek o jazyce. Tradičně to byla zejména poezie, která dává vyniknout jazyku nejen coby médiu, nástroji, ale i coby svému *předmětu*. V poesii je toto „estetické“, soběstředné užití jazyka nejzřetelnější, ale v různé míře je přítomno ve většině literatury. Na druhé straně prosté vyprávění pověsti či události, které je jistě jedním z kořenů literatury, se na použitý jazyk příliš nesusoustředí. Může užívat různých jazykových prostředků k tomu, aby podtrhlo nějaké části líčení, aby působilo na posluchače nebo čtenáře; ale jazyk není tématem. A i když se jazyk tématem stane, jak je to do krajnosti provedeno třeba u Jamese Joyce, cílem a metodou díla je vyvolat ve čtenáři přemýšlení, reflexi, úvahu nebo touhu rozluštit neprůhlednou pasáž. I když se dílo soustředí na jazyk, jazyk zůstává nástrojem, kterým autor oslovuje intelekt. A tak je tomu, mimochodem, nejen v literatuře.

Úryvek z Nabokova je ostatně dobrou ilustrací toho, že jazyk je jen jednou dimenzí i v textu, který k jazyku a jazykovému výrazu upoutává tolik pozornosti. Stačí si uvědomit, kdo onu úvodní větu říká. Vášnivě vyznání začne působit nepatřičně, když se dozvíme, kdo je jeho adresátem. Vášnivě a citově působící úvod získá čtenářovy sympatie, které se ovšem změní ve smíšený pocit, jakmile začneme blíže poznávat postavu hlavního hrdiny (kterého ostatně sám autor označuje jako neurotického ničemu). Vyznání jazyku, jazyková hra v úvodu textu, je součástí díla, podílí se na našem požitku z něj, ovšem ona hra je nástroj. Jejím účelem je působit na city a podněcovat intelekt, možná i ukoľebat čtenáře „hudbou“ jazyka; autor nemanipuluje s jazykem, ale se čtenářovým vnímáním.

Lze shrnout, že „festival o jazyce a literatuře“ je vlastně festival o dvou nepřímých sourodých tématech. Literatura je uměním jazyka ve stejném smyslu, jako je malířství uměním barev nebo film uměním optiky. Malíř užívá barvy a filmař optických udělatek, aby docílili efektu na divákovu mysl, nebo chcete-li duši. Znalosti o fyzice barev či optických soustavách k tomu mohou být užitečné, ovšem znalost optiky nedělá dobrého filmaře. A naopak; malíř se těžko obohatí na konferenci o speciálních problémech fyziky světla a barev, což fyzice neubírá na významu, protože lidé se jí nevěnují jen kvůli malířům a fotografům. Festival o „jazyce a literatuře“ je něco jiného než festival o *jazyce v literatuře*. Literatura není jediný způsob užívání jazyka, není to ani jediný správný nebo vhodný způsob jeho užívání. Je to možná nejpozornější a nejláskyplnější práce s jazykem, ale jazyk si zaslouží pozornost i tehdy, když není součástí literárního díla.

Trocha teorie Hamleta nezabije

miniportrét Josefa ŠLERKY

Sobotecký festival je tvořen z podstatné části divadelními představeními, a tak by nebylo zcela spravedlivé se v našem miniseriálu o českých teoreticích nedotknout i umění dramatického. Rád bych vás proto v tomto textu seznámil ve stručnosti s teorií divadla, tak jak ji formuloval v první polovině minulého století český teoretik Otakar Zich ve svých univerzitních přednáškách, později knižně vydaných pod názvem *Estetika dramatického umění*. Na konci textu bych pak rád upozornil na pozoruhodné podobnosti jeho koncepce s obecnou teorií znaků, jak ji definoval americký sémiotik Ch. S. Peirce.

Co si máme představit pod pojmem estetika dramatického umění, ukazuje již první rozdělení, které Zich provádí, když vymezuje na jedné straně *teorii* jako vědu zabývající se strukturou díla samotného (dnes bychom řekli jeho syntaxí a sémantikou), a *estetiku*, která sleduje působení díla na příjemce (neboli pragmatiku díla).

Pracovní definici, kterou Zich započiná své zkoumání, je výměr *divadla jako toho, co vnímáme (vidíme a slyšíme) po dobu představení v divadle*. Metodologicky se staví na empirickou, vědeckou pozici, která se snaží analyzovat, co vlastně divák vidí a slyší, když sedí třebas i v nepohodlných židličkách sobotecké spořitelny.

Divadlo je pro něj jediné a nedílné umění dramatické, které se skládá z různých složek, aniž by nějaké (hudba, text, herci) měly obecně důležitější postavení v jeho hierarchii. Toto své pojetí nazývá pojetím *demokratickým* a staví je do opozice k pojetí *aristokratickému*, které chápe divadlo především jako realizaci divadelního textu, jemuž je vše ostatní podřízeno.

Prosím ticho, na scénu přichází Hamlet. Bloumá po hradbách a očekává ducha svého otce. Divák napjatě sleduje strašidelnou scénu zjevení záhrobního. Co však skutečně vnímá, co se v něm děje, jaké reakce v něm vlastně to, co vnímá, vzbuzuje?

Ve skutečnosti ale vidíme herce, o kterých víme, že Hamleta či ducha hrají – či slovy Zicha představují. Máme tu vztah reprezentujícího, představujícího a reprezentovaného, představovaného. Tyto dvě složky se podílejí na vzniku toho, co se nazývá *významovou představou*, přesněji na jejich dvou složkách, totiž *významové představě technické* a *významové představě obrazové*.

Tato představa znaku jako nedílného spojení mezi vrstvou mající význam, něco představující, a vrstvou neznakovou, kterou bychom mohli krkolomně opsat jako „ne-znakovou interpretaci vjemu fyzického substrátu“ (Osolsobě), je klíčová pro další rozlišení, které Zich provádí. Totiž rozlišení *herecké postavy* a *dramatické osoby*. Pojem herecké postavy nechápe geneticky, ale sémioticky. Herecká postava není odvozenina z osoby dramatické, vytvořené dramatikem a podřízené literatuře, nýbrž je definována sémioticky. Herecká postava je reprezentující znak na scéně, osoba dramatická je pak představované, reprezentované. Či jinak řečeno – dramatická osoba je význam herecké postavy. Pro Zicha je herecká postava jediným, co objektivně na scéně existuje, jakožto souhrn hercových akcí a pohybů, včetně pohybů mluvidel. Dramatická osoba je naproti tomu obrazová představa nás diváků, kteří si představujeme, či chcete-li v duchu vidíme, jednajících postavy dramatu.